

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 18. aprila 2019 - Leto XXIX, št. 16

VÜZEMSKÉ ŠEGE SE GIBIJO

KRIŽEV POT IN ŠE KAJ - KIPAR STANE JARM
stran 3

VELIKA NOČ JE ZAZNAMOVANA TUDI Z ZELENJEM
stran 4

FABRIKE, GDE SO DOMANJI SLOVENCI DELO NAJŠLI
stran 9

Pogovor z etnologinjo Jelko Pšajd o vüzemski šegaj

VÜZEMSKÉ ŠEGE SE GIBIJO

Pred vüzemskimi svetki smo v soboškon muzeji gorziskali etnologinjo Jelko Pšajd, stera je za naše novine raztolmačila, kak je gnesden z vüzemskimi šegami v Porabji in Prekmurji, pa tudi indrik po Sloveniji. S tem se je ob pomauči piscov iz Slovenije in zamejstva (o tom, kak je bilou v Porabji, je največ pisala Marija Kozar Mukič) zadnja leta spravljala tudi kak urednica zbornika, steroga je od leta 2009 vsakšo leto vödau Zavod Marianum iz Veržeja.

»Deset let smo v Veržeji, v cajti, gda so tam pripravili tudi vseslovensko vüzemsko razstavo, vödali ške eno knjigo, v steroj smo lepau opisali dosta toga, ka je povezano s tem največšim krščanskim svetkom. Eno leto smo pisali

sta bole držali kak gnesden. Tau je bilou tudi zavolo toga, ka so bole doma živeli in so bole z zemlauw delali. Poštüivali so vrejmen in so se

Etnologinja Jelka Pšajd na medgeneracijski delavnici na Gorenjom Seniki

tudi po njem bole ravnali. Tudi zavolo toga je biu vüzenek velki svetek. Nej samo zatau, ka je Jezoš Kristoš

bilou, vej pa so te djajca v glavnom z lükom farbali. In tau tak, ka so si gor zakelili kakši list ali travo, pa so te tau z lükom pofarbali. Tak je bilou tudi v Porabji. V Prekmurji, sploj na Goričkom, pa so farbali tudi s farbami, samo ka so te ta djajca ške škrabali. Starci se ške spominajo, ka so se deca z žegnanimi djajci tudi špilali. Metali so ji ali pa pejeze, v lükno. Za nagrado so si te raztalali farbana djajca, sterim v Prekmurji pravijo remenke, v Prlekiji remenice, po slavsko pa se jim pravi pirhi.«

En keden pred vüzenkom je cvetna nedela, gda v cerkvi blagoslavljajo mačice. »Na Štajerskom delajo presmece, na Slavskom, sploj tam pouleg glavnoga varaša Ljubljane, pa butare, stere so rejsan velke. V Prekmurji in Porabji, pa tudi na Štajerskom pa so v glavnom samo vrbine vejke nücali ali pa kakše rauže, stere so ob vüzmi cvetele. Té posvečene vejke so nutvteknili doma v rami ali pa so jih odnesli na njive, gé so te tudi boga molili, vej pa so vörvali, ka de tau pomagalo, ka nede vleti vdarila toča, pa ka do meli dober pauw. V ram pa so nutvteknili mačice zavolo toga, ka so vörvali, ka se obranijo pred treskanjom in strejlo,« je raztolmačila sogovornica in cujdala, ka so na velko soboto vseposedi v severovzhodnom tali Slovenije, pa tudi v Porabji, večer na bregaj zakürili ogenj. Pred drugo svetovno bojno so strejlali s pravimi maužnari, gnesden pa se bole nücajo plejnate kaštüle in karbid: »Tau naj bi zaznamüvalo veseldje, ka je Kristoš od smrti stano in nas odrejšo grejov. Sploj mladi pojde so bili veseli, ka je glasno bilo, ka je poukalo. So pa tudi vörvali, ka jim s tem, ka glasno strejlajo, čaralice nedo mogle

kvara delati. Po enoj strani mamu tau indašnje, staro šego, po drugi strani pa je tak, ka je vse te indašnje, po-

drügi svejt,« je ške pravla Jelka Pšajd in raztolmačila, ka so si lidge na vüzenski pondelek po meši vzeli cajt, ka so počivali,

Z lükovimi lopinjami pofarbana djajca

ganske šege, cerkev prekrila s svojimi šegami.«

Gnesden, že kakši petanjst lejt tau trpi, so v Sloveniji na dosta mestaj tau delo prejkvzela družstva, stera se samo s tem spravljajo: »Več toga poukajnja in strejlanja je na Šta-

pa tudi za tau, ka so gorpoiskali tak svojo žlato kak pajdaše ali sausede.

V Porabji je inda sveta tak bilou, ka so drtinje, stere so na stoli ostale od vüzemskoga krüja, nej smeli samo tak talüčiti, liki so jih mogli, za-

Mateja Huber

o tom kakše kriuje in pogače so pekli, drugo leto kak so strejlali z maužari, tretjo leto kak so farbali djajca in tak ta dale,« je raztolmačila sogovornica in cujdala: »Za tau, kak je bilou v Porabji, nam je trno dosta pomagala Marija. V etom leti smo knjigo nej vödali, vej pa smo do zdaj obdelali že vse teme, stere so povezane z vüzenkom. Razstavo pa ške naprej pripravljajo, tudi v etom leti so jo. Istina gé, ka je inda svejta dosta več šeg bilou in so se jih lidge tudi do-

zavolo nas gorstano in nas greja rejšo, liki tudi zatau, ka je biu tau prvi sprtoletni svetek. Te se je vse začnilo biditi, vse je zeleno gratalo.« Po rečaj Jelke Pšajd je gnesden tak, ka se starci ške tü pa tam držijo starih šeg, tudi vüzemskih, mladi pa bole malo, »vej pa oni nika več ne poumniyo, pa se toga indašnjoga tudi ne držijo. Oni znajo, ka gé vüzenek, znajo, ka so se djajca farbala, pa jih tudi farbajo ali dostakrat na nauvi način, tak ka küpijo farbe. Inda sveta je toga nej

Tak se pišejo djajca

gerskom. Znam, ka majo v Rogatci prav društvo moužarov, tak ka ne strejlajo samo za vüzemske svetke, liki tudi ob drugih prilikaj.« Znamo tudi, ka se je za vüzenek ogenj küro tudi pred cerkvijo, tak ka so si ga lidge te nesli tudi domau in so ga te vertinje ponücale. »Na velko soboto so domau odnesli tudi sveče, stere so tudi bile posvečane. Té sveče so meli cejlo leto doma. Gda je človek mero, so njemi tau svečo dali v rokau, ka je te šau po sveklom na

volo toga, ka je tau posvečeno bilou, ličiti na ogenj. V enom tali Goričkoga, pa tudi na Štajerskom, so té drtinje dali tudi živini, ka naj tudi mara ma neka od toga, se pravi, ka ne bi zbetežala. »Na Štajerskom je bila tudi takša šega, ka so lupinje od djajc poturili okauli rama, ka aj nej bi kače prišle. Če je od toga gestija ške kaj ostalo, so te en keden sledkar, pravli so, ka na bejlo nedelo, pogeli,« je ške pravla Jelka Pšajd.

Silva Eöry

KRIŽEV POT IN ŠE KAJ – KIPAR STANE JARM

O kiparju Stanetu Jarmu, ki se je pred osmimi leti poslovil s tega sveta, je umetnostni zgodovinar Milček Komelj zapisal, da ustvarja »neposredno iz prvobitne življenjske moči, v katero je kot boleča rana zadrt zavest o smrtni teži življenja, povezana z vdano neomajnim za-

ji. Skupaj z Ivanom Brudarjem in Milošem Humekom je bil soustanovitelj Likovnega salona Kočevje. Poleg kiparjenja v lesu se je posvečal tudi grafiki in risbi. Jarmovo umetniško zorenje je bilo kot iz enega kosa – tako kot njegove stvaritve. Za na videz preprostimi oblikami monu-

hrastovinami, zapis bolečine se je mešal z ustvarjalno slo. Les se je v silnih sunkih pretakal skozi kiparjeve roke, pod katerimi so se rojevale nove oblike ter vedno pristne in vznemirljive avanture, ki se jim reče ustvarjalni napor. Delal je doma, včasih pa tudi v cerkvah ali na mestih, kjer stoji kipi. Motorka, s katero je oblikoval les, pusti za seboj posebno sled, podobno žuljem, koži, hrpavim dlanem ... Nekateri so bili proti temu orodju, ker je stroj. Vendar se je kipar predal temu, kar je sam želel. S to danostjo je delal in se prilagajal temu, kar je trenutno opažal. Nadaljeval je, dokler po njegovem mnenju stvar ni bila končana. Ko ga je naročnik prosil, naj naredi neko delo, je začel najprej premišljevat v tisto smer. Nato je začel ustvarjati na podlagi izkušenj. Poslušal je tistega, ki mu je delo naročil, gledal les, iskal pravi kos, gledal, kje bo to stalo ... Še posebej je rad poudarjal – les je živa materija, treba ga je spoštovati, biti pozoren na letnice, na grče ...

Nekaj posebnega pa so gotovo njegovi križevi poti. Prvega je izdelal za cerkev v Bistrici – župnija Črenšovci v Prekmurju. Arhitekt in duhovnik Požauko mu je dejal, da je prostor majhen in da lahko postaje križevega pota merijo le 25x25 cm. Za tako površino je upodobil le bistvene fragmente (glavo, roke ...). Ko je po več letih spet videl svoj prvi križev pot, je menil, da je našel kar dobro rešitev. Sicer pa predstavlja monumentalni križev pot v Novi Gorici za cerkev Kristusa Odrašenika svojevrsten vrh njegovega snovanja. Niz postaj zaključuje ogromen kip trpečega, a hkrati zmagovalnega Božjega Sina. Kristusovo telo je robato, razpotegnjeno in postavljeno v popolno vertikalo. Celotna upodobitev zavzema prostor krepkega drevesnega debla. Roki sta izrazito lopatasti, tako da je zgornji del vertikale še posebej poudarjen in je na takšen način vidno označena pot navzgor. Njegovi nogi sta na križ polož-

ni vzporedno, kar je sicer manj pogost način upodobitve. Kratka opasnica okrog Jezusovih ledij je edina opazna horizontala, ki prekinja popolno navpičnost. Tako upodobljeni Kristus ni nikakršen odmaknjen človek, ampak predvsem Odrašenik,

potem se ne spleča niti priti na svet.

Stane Jarm je leta 1964 prejel nagrado Prešernovega sklada za kip *Talec*. Gre za masivno skulpturo Kristusa, ki kleči in visoko dviguje roke. Motiv nakazuje dogajanje med drugo svetovno

vojno in trpljenje slovenskega prebivalstva, še posebej na Kočevskem. Na hrbtini strani je vrezana signatura JARM 95.

Prispevek Staneta Jarma k likovni podobi rodnega Kočevja je zelo velik. Že v samem mestnem jedru najdemo številne kiparske stvaritve, mimo katerih nas vodi *Pot Staneta Jarma*. Veličastna sta tudi *Križev pot Slovencev* v Kočevskem rogu

Kristus, cerkev Črenšovci

(kmečki) sin človekov. *Prav tako je znan Jarmov Križev pot na Svetih gorah, ki je bil postavljen v jubilejnem letu 2000.*

O križevem potu je Jarm nekoč dejal: »Vedno me je pretreslo trpljenje, ki so ga doživljali ljudje okoli mene. Čeprav po naravi nisem žalosten človek. Življenje me je vedno vračalo k spoznanju, da je življenje Kalvarija, poleg vseh lepih trenutkov. Med Kristusovim in našim trpljenjem sem povlekel nekaj prispodob: Kristusova so obsodili na smrt - ko se človek rodi, je obsojen na življenje, ki poteka po vseh padcih in srečanjih ... Kristusova pomagala Veronika in Simon - tudi nam ljudje pomagajo prenašati križ. Tudi mi na poti življenja padamo in vstajamo in tudi nas na koncu položijo v grob. Tu se pojavlja vprašanje: Je to dokončna, zadnja postaja? Gotovo bi bila zadnja, če ne bi bilo vere v vstajenje. Dejstvo vstajenja daje smisel življenju. Če se življenje ne nadaljuje po smrti, če ni večnega življenja,

in kip sredi vasi Mačkovec. Leta 2012, leto dni po Jarmovi smrti, je kiparju v poklon izšla monografija. Ob tem dogodku je bila v njegovem kraju hkrati razglasitev Jarmovega leta. Izdaja monografije je bila eden najpomembnejših tematskih ciljev leta, ki je bilo prepredeno z dogodki, s katerimi je bilo javnosti predstavljeno Jarmovo ustvarjanje. Avtorice monografije Breda Ilich Klančnik, Bojana Rogina in Nadja Kovačič so pripravile obsežno delo, ki vsebuje strokovne prispevke o kiparjevem delu in življenju, številne fotografije, podatke o razstavah in bibliografske podatke. Monografija je opremljena z več kot pet sto fotografijami in materiali, ki jih hranijo številne slovenske galerije, muzeji, župnije, družina Jarm ter drugi posamezniki.

Ob vsem pa nikakor ne gre prezreti besed, ki jih je kipar Stane Jarm rad izrekel: »Umetnost, lepa stvar lahko deluje na ljudi. Lepa umetniška podoba je lahko močnejša od besede.

Mojca Polona Vaupotič

Stane Jarm na razstavi

upanjem v Boga«. Tudi njegov oče je bil podobar. Od njega je dobil veselje do rezljanja v les, čeprav se očetovih dlet ni smel dotakniti. Ustvarjalna žilica mu ni dala miru, rezbaril je, medtem ko je pasel krave. Posnemal je očeta in delal najprej »bogce«, pa šatulje in druge drobnarije. Tako so minevala leta, želja po uku je rasla vse dotlej, ko mu je sestra, ki je živela v Ljubljani, pomagala, da je zapustil rodno Osilnico in se vpisal na Šolo za umetno obrt. To je bilo leta 1946. Po maturi se je vpisal na Akademijo za likovno umetnost, kjer je leta 1954 diplomiral iz kiparstva. Nekateri profesorji so ga hudo »privijali« zaradi njegove impulzivnosti in ga hoteli stlačiti v pretesen akademski kalup, pa se ni dal – tudi zaradi nekaterih bistrovidnih pedagogov, ki so cenili njegovo korajžo in ga spodbujali. Dve leti po diplomi je opravil še kiparsko specialko pri prof. Zdenku Kalinu.

Iz Ljubljane se je nato vrnil v rodne kraje, v Kočevje. Tam je bil do upokojitve, leta 1995, zaposlen kot likovni pedagog. Poučeval je likovno vzgojo na osnovni šoli in hkrati več let umetnostno zgodovino na kočevski gimnazi-

mentalnih in intimnih kipov se skriva ustvarjalec, ki je nekoč videl veliko hudega, pa vseeno ni izgubil upanja. Nasprotno, vseskozi se je boril za človeka. Jarmovi trpini se duhovno podrejajo temeljni misli vodilnega simbola Kristusa na križu in v njegovem pomenu najdejo duhovno tolažbo kot nasprotje socialnemu in fizičnemu trpljenju. Zato so njegovi kipi polni duhovne vsebine, katero zmoremo razbrati in dojeti. Ob Križanem so njegove pogoste teme še *matere, vdove in talci, množice glav, pojoče deklice ter zbori, Kristusova glava, Pietà in Križev pot*. Po njegovih besedah je Kristus hotel zbuditi sočutje, odpreti ljudem oči za svoje trpljenje. Nekateri ljudje hočejo lepega Kristusa, sam pa je z grobim postopkom skušal doseči vtis njegove bolečine. Prvo naročilo, kip Kristusa za cerkev v Idriji, je prevzel namesto očeta, a mu je že vdihnil svoj značilni trpki pečat. Sčasoma so sledila različna cerkvena naročila iz vse Slovenije. Med mladimi duhovniki je postal znan po novomašnih križih. Njegova roka je segala po najdebelejših dletih, po motor- nih žagah, bil se je z najtršimi

PREKMURJE

Vüzenek

Zadnji konec kedna se je v Prekmurju dosta vsega godilo. Pouleg toga ka je bilou dosta prireditev v znamenji vüzenka, je največ lüstva vküp prišlo pri soboškom jezeri Kamenšnica, gé so slavnostno gorodprli Dveri v Prekmurje oziroma zidino, stera se zove Expano. Več o tom mo v naši novinaj pisali drügi keden.

Vüzemske razstave, stere po naši vesnicaj pripravljajo različna društva - od turističnih do tistih, v stera se povezujejo paverske ženske - so bile več ali menje v znamenji remenk, kak pravimo Prekmurci pofarbanim djajcom. Najbole zanimiva je razstava, stero so odprli na lendavskom Vinariumi. V kupoli toga razglednoga tórna so že štrto leto po redi pripravili razstavo z naslovom Velikonočni pirhi štirih dežel. Tisti, steri te do konca aprila šli na té tóren, te vidli, kakša pofarbana djajca je prineslo 21 razstavljavcov iz štirih rosagov: Slovenije, Rovaške, Madžarske in Avstrije. V razstavnih vitrinah so na ogled remenke, stere so bile napravlene v različnih tehnikaj. Med razstavljavci sta letos prvo pout túdi majstrica domače obrti s tipičnimi belokranjskimi pisanicami, pa eden človek iz Novoga Sada, steri iz gosečih, recečih, kokošečih in nojevih djajc dela prava umetniška dela. Eno pofarbano djajce, in tau trno velko, stogi pred samim tórnóm. S čopičóm so na njen kejpe napravili umetniki naive iz Molve, in tau z motivi prizorov štirih letnih cajtov. Tau djajce je Turistička zajednica Koprivačko - križevačke županije iz Rovaške šenkala pajdaškoj Turističnoj zvezi Lendava.

Tau pa je nej edina vüzemska razstava v Lendavi. En keden pred samim svetkom so v gledališki dvorani gorodprli razstavo za naslovom Pirhi, vino in velikonočni izdelki.

Silva Eöry

KDOR IMA CVETLICE RAD/STO MA RAUŽE RAD... VELIKA NOČ JE ZAZNAMOVANA TUDI Z ZELENJEM

Največji krščanski praznik, velika noč, je povezan z nekaterimi rastlinami: drevesi in grmi, zelišči in cvetjem.

Dekoracija, primerna za velikonočni zajtrk

Različno izdelane butare (presmeci v Prekmurju) naj bi varovali pred strelo in raznimi ujмами ter odganjali zle sile in bolezni. Z zelenjem so blagoslavljali ne samo domove, ampak tudi njive za večjo rodovitnost. Zelenje v šopku je bilo prava svetinja. Del nje ga je našel prostor za hišnim tramóm. Spomnim se iz otroštva, da smo za velikonočni šopek nabrali vse, kar smo imeli na vrtu: cvetoč dren, bršljan, ibovino, brogovito in dodali narcise, na mizo pa postavili še šopek tulipanov.

BROGOVITA

Uporaben grm sadimo v vrtovih posamezno, posajene v skupinah pa jih vidimo tudi v parkih. Zanimivo za brogovito je, da cveti pred olistanjem, aprila in maja. Cvetovi so prijetno dehteči, sprva rožnati, nato beli v ploščatih socvetjih, grm jeseni tudi pocvita. Zaradi zgodnjega pomladnega cvetenja je zanimiv za izdelavo butare oziroma presmeca. Poznamo več sort brogovit, ki različno cvetijo in dosežejo tudi različno velikost.

VRBA

Rod je obsežen, od belih, visečih, kroglastih, plazečih do močno rastočih vrb. V Prek-

murju imamo za veliko noč v presmecu ibovino ali ivo. Vrbe so prilagodljive vsakemu rastišču in vsestransko

uporabne. Nekatere cvetijo že pozno jeseni, pozimi in zgodaj spomladi. Moške rastline s samo prašnimi mačicami so lepše. Pri nas v Prekmurju so s komasacijami skoraj izginile. Slišala sem, da naši cvetličarji uvažajo tudi mačice iz Nizozemske in jih prodajajo po dokaj visoki ceni. Mačice se sicer množijo z lesnatimi potaknjenci ali z grebenicami. V

Butara oziroma presmec iz drevesastega bršljana s plodovi iz kleka

floristiki jih zadnje čase veliko uporabljamo. Letos sem prvič videla tudi črne mačice.

NARCISE

Izbior narcis se nenehno veča in pri ljudeh so čedalje bolj priljubljene. Poznamo jih več vrst in jih delimo na: troben-taste z valjastim privenčkom, skledičaste, pladnjaste, vr-

Rumena barva tulipanov prinaša v prostor poseben čar

stnate in večcvetne. Narcise so zanimive zaradi zgodnjega pomladnega cvetenja. Pozorni moramo biti na strupene čebulice in na to, da sveže porezani cvetovi izločajo strupeno sluz, ki povzroča na primer hitro propadanje tulipanov v skupnem šopku. Narcise se zelo lepo ujemajo v šopku z rumenim drenom. Rumena barva oživi temen prostor v stanovanju.

TULIPANI

Tulipani so imeli veliko vlogo v preteklosti in jo imajo še danes. Njihova barvitost je brezmejna. Zahtevajo dobro tla. Najbolje uspevajo v peščeni ilovici, medtem ko najprej propadejo v stoječi vlagi in kisli šotnici. Posebno odpornih sort tulipanov ni treba vsako leto izkopavati. To storimo le takrat, ko je

nasad že zgoščen in je že na prvi pogled mogoče presoditi, da se čebulice v tleh prerivajo. Sicer čebulice izkopavamo sredi julija. Pomembno je, da po cvetenju ohranimo listje zdravo in zeleno. Podobno kot narcise tudi tulipane delimo v več skupin, glede na njihove značilnosti in skupne lastnosti.

DREN

Rumeno cvetoč dren je zelo zanimiv zgodaj spomladi, saj cvete pred olistanjem. Plodovi so užitni, znani kot trnulje. To je odporna vrsta in dobro uspeva na apnenih tleh.

OLJKA

Pri nas uspeva kot vedno zeleno drevo v Primorju. Vejice z usnjatimi suličastimi listi sivozelene barve so prodrle že pred nekaj leti v naš prekmurski prostor in jih verniki prinašajo na cvetno nedeljo k božji službi, čeprav to ni naša dediščina. Raje posezimo po lepih drevninah in cvetju, s katerimi je naše okolje bogato obdarjeno.

NAMIG

Rekli boste: »Pa saj to vem!« Pri sajenju praviloma velja, da mora biti izkopana sadilna jamica približno dvakrat večja od sadikine koreninske grude. Tako se bodo v rahli zemlji korenine hitro razraščale. Izkopano prst nasujete okrog sadike v sadilni jamici in jo rahlo potlačite. Predvsem sadike, ki nimajo koreninske grude, je treba takoj zaliti, da pride prst med korenine, saj ne sme biti preveč prevelikih zračnih prostorov. Vsako sadiko je treba posaditi tako globoko, kot je bila prej posajena v posodi.

(Slika na 1. strani: Velikonočni venček za vrata ali mizo.)

Besedilo: Olga Varga
Fotografije svetovni splet

Geza Bačič - bači, steri je nej biu samo v Zaturcaj

Ne dá, niti za tri Merike nej

Geza bači dé v Zaturce je knji-ga, stero ste bralci naši novin konec preminaučoga leta daubili kak knjižni dar. Kak smo že pisali, je največši »krivec« za tau, ka je Štefan Kardoš tau knjigo napiso *Geza Bačič*, steri je od svojoga dejdeka Petra Kutoša zvedo, ka vse se je godilo te, gda je on biu sodak v prvi svetovni bojni. Gnes nemo telko pisali o dejdeki, več o njegovom vnūki in o njegovom žitki.

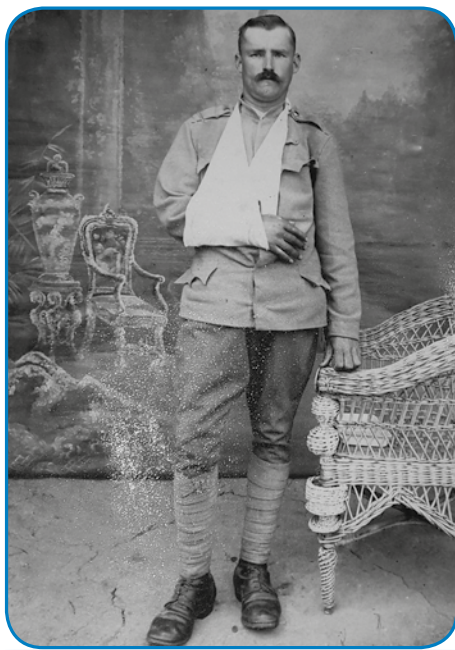
Znam, ka dostakrat tak gé, ka tisti, steri so dosta lagvoga v bojni doživeli, o tom neškejo gučati. Kak ste vi svojoga staroga očo nagučali, ka vam je o tom pripovejdo, ga prvo pitam. »*Ge brodim, ka tüdi on nej bi o tom gučo, če ga ges furt na furt nej bi o tom spítavo. Ges sam vö z njega rejči vlejko. Tüdi ges sam bojna generacija. Dobro se spaumnim, kak je bilau te, gda so rusoški sodaki prišli k nam. In te, gda sam zvedo, ka je biu moj dejdek v bojni ranjeni, sam ga ške bole volau meu spítavati o tom. Müva sva bila dosta vküper, pasla sva krave, kosila sva senau pa autavo, pa tau domau vozila, tak ka sva se te leko tüdi pogučavala.*« Sogovornik ške pove, ka je stara mati dostakrat čemerna bila, pa je svojomi možej pravla: »*Ka njemi li tau telko tolmačiš.*« On pa ji je nazaj pravo, ka tau dela tüdi zavolo toga, ka de Geza, če de tüdi sam mogo kak sodak v bojno titi, znau, ka more delati na fronti. »*Pravo mi je, ka pred pükšo nikdar ne smeš pri-gnjeni bežati. Eni so, gda so šli v napad, pred sebov male lopate držali. Tau norost ne delaj, mi je pravo dejdek, vej pa krugla dé skauz in se de-formera, tak ka de rana dosta vekša, kak če tak fasivaš metek,*« se spaumni Geza in pove, ka je tüdi zavolo vsega toga te, gda je 1968. leta eno leto preživo v jugoslovanski sodaciji, in tau v Celji, tau do-

živo samo kak en dukši lepši izlet (kirándulás): »*Mi smo kak sodaki meli vse, ka smo nücali. Ške gnesden rad poglednem v sodačko knjižico, v steroy piše, ka so me cenili kak dobrog pajdaša in so-*

Geza Bačič že od malih naug zbera orožje

daka. Ges brodim, ka je tau bilou tüdi zavolo toga, ka me je stari oča navčo, ka je pajdaštvo pri sodakaj trno fontoško.«

Dejdek Peter Kutoš

Sogovornik pravi, ka je meu trno lepo mladost, vej pa je gor raso v cajti, gda si je lüstvo pomagalo: »*Žetev smo mogo meti več kak 20 ljudi. In tau si te mogo dojslūžiti. Človek je človeki pomago, če pa si njemi nej mogo pomoči, pa si ga pri meri püsto. Gnesden je vse inači. Kom-*

bajn pride in poženje, večer pa si človek doma doj sede pred televizijo in je rad, če ga niške ne mauti.« Kak edinec, pravi ka je v tistom cajti v Križevcaj tüdi zavolo bojn nej bilou dosta dece, je z očom in

materjo živo na Vreji, stari oča in mati pa v dolej, v Žlaki: »*Naš ram, steri je pouleg gasilskoga dauma, ške stogi. Ge sam ga sledkar prenauvo, v Križevcaj mam ške gorice in njive, pa tam rad delam. Tisto ta ne dam, za tri Merike nej.*«

Že mladoga ga je pout odpelala v Mursko Soboto, gé gnesden tüdi žive. Po zgotovljenih štiri lejtaj osnovne šoule se je s cugom začno voziti v prekmurski glavni varaš, prva v nižjo gimnazijo, po tistom pa v srednjo ekonomsko šaulo: »*Do Petrovec sam od dauma šau peški, pozimi tüdi s skijami, včasi pa s piciklinom. Vsrednji šauli sam iz Sobote domau znau tüdi peški titi, sploy večer, če sam šau v kino. Čiglij je tau okauli dvajsti kilometrov, je nej nikša baja bila. Ges sam tak brž šau, kak če bi se s piciklinom pelo.*«

Po tistom ga je pout odpelala

še dale, na študij prava (jog) v Ljubljano, gé je spozno tüdi svojo ženo Marijo, s sterov sta se po istini prvo pout srečala že prva, na enom gostüvanji v Pečorovcaj. V zakoni sta se njima naraudili dve čerki, Lili in Taja, sterivi sta zdaj že tüdi oženjeni in mata vsakša po par, čerko in sina.

Kak univerzitetni diplome-rani pravnik je prvi deset lejt biu kriminalist, po tistom je šau delat na soboško občino, gé je vodo sekretariat za notranje zadeve, največ, »*27 slūžbenih lejt pa sam preživo v Peskovcaj, gé sam biu direktor gojitvenoga lovišča Kompas. Ge koli sam delo, vseposedi sam se dobro razmeu z zaposlenimi. Srečo sam meu, ka sam furt meu dobre sodelavce. Na Kompas si smo delali na petek in svedek, eno nedelo smo nej fraj bili, pa se je nikdar niške nej gor proso. Nevole smo meli samo zavolo toga, ka divdjačina velki kvar dela. Tak je ške gnesden.*«

Leta 2010 je šau v penzijo, ali njemi je nej dugi cajt. Pouleg toga, ka se z zgodovino spravlja, ga že od malih naug zanima tüdi orožje (fegyver), nej samo djagersko (djager je od leta 1963), liki tüdi sodačko, stero zbera. »*Začnilo se je tak, ka mi je ob konci drüge svetovne bojne, gda so k nam prišli rusoški sodaki, eden od nji dau pištolo, stera je bila namenjena za dvobojevanje. Eden od sausednij pojbov mi jo je vkradno, samo sam jo sledkar, po tresti lejtaj, li daubo nazaj. Kelko se da, sam jo spu-co. Mam ške več, nej samo staroga orožja, tüdi novejš, stero sam največ küpo v Avstriji. Tau mam ekstra v enoj iži doj zaklenjeno, v posebnih kovinski omaraj,*« je na konci ške raztolmačo Geza Bačič.

Silva Eöry

Kejpa: Silva Eöry in osebni arhiv Geze Bačiča

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Cvetejo rododendroni v arboretumu Jeli

Od aprila naprej se začne sezona v arboretumu Jeli (nedaleč od Sombotela), zato ka začnejo cvesti rododendroni pa azaleje. Te vrt je nejdaleč kraj od vesi Kám, ustanoviu ga je grof István Ambróczy-Migazzi leta 1922. Najprvin je dau posaditi boriče pa vsefele rastline, aj zemla pa klima taša baudeta kak v Himalaji, na Japonskom ali v Kaukazuši, gde rododendroni sami od sebe rastejo. Tam je deževno pa subalpsko vrejmen, po cejli brgaj cvetejo bejli, rdeči, sivi (modri) pa vijolični rododendroni, velki od kolen cejlak do več mejterov. Pri nas v Jeli arboretumu maja pa junija cvete največ rododendronov, več kak tristau.

Rododendroni so v Evropo prejk Anglije prišli v XIX. stoletji, sprvoga samo par falatov, sledkar pa že vsigdar več, zato ka so se lidam fejest povidli. Gnesden že več kak osemstau rododendronov poznamo, vejn ranč nega taša ves, gde bi nej bili posajeni, tam gde je za tau klima. Pri nas na Vogrskom tau vala za Železno županijo, gde je dobra klima za té rastline. Na Alföldi pa tam, gde je malo deža pa je bola vrauče kak pri nas, gde klima malo vleče proto alpskomi podnebbji, ji ne sadijo.

Rododendroni nej samo ka so lejpi, dapa še dobro dišijo tü, tisti steri je že odo v arboretumu Jeli, tau že tak vej. Sto pe še nej odo, tisti gnauk mora titi pa poglednit tau lepoto v arboretumu.

Arboretum Jeli je od 1. aprila - 30. aprila med kednom od 8. do 15. vöre odprejt, v soboto pa v nedelo od 8. do 17. vöre. V maja vsakši den od 8. do 17. vöre čakajo obiskovalce.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Romi so praznovali

»Romska skupnost v Sloveniji je tradicionalna skupnost in nihče, tudi v tej vladi, si ne dela utvar, da Romi niste narod. Ste narod in ste narod s ponosno zgodovino in si zaslužite tudi takšno obravnavo,« je na osrednji slovenski slovesnosti ob svetovnem dnevu Romov, ki je bila v Murski Soboti, poudaril predsednik vlade Marjan Šarec in dodal: »Strinjam se, da še ni vse urejeno, vedno se moramo truditi predvsem za sobivanje, za spoštovanje drug drugega in za to, da poskušamo prisluhniti drug drugemu«. Predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat Muc je spomnil, da se Romi tudi danes borijo za iste cilje, kot so se ob ustanovitvi njihove organizacije v Sloveniji pred 20. leti, to je izboljšanje položaja skupnosti. »Romi smo del evropske in slovenske skupnosti, na žalost pa smo še vedno diskriminirana skupnost, ki doživlja sovražno govor, rasizem, segregacijo, različne pritiske,« je dejal Horvat, prepričan, da bo slovenska javnost, predvsem pa oblast, pripravljena z njimi sodelovati, jim pomagati, predvsem pa jih poslušati.

Plenum Gasilske zveze Slovenije

V Tolminu je potekal plenum Gasilske zveze Slovenije, na katerem so se zbrali predstavniki več kot 1.300 gasilskih društev in 120 gasilskih zvez iz celotne Slovenije. Predsednik zveze Janko Cerkvenik meni, da sta strokovna usposobljenost in delo slovenskih gasilcev na zelo visoki ravni in v skladu s pričakovanji državljanov. Cerkvenik je tudi poudaril odlične uspehe, ki jih slovenski gasilci dosegajo v mednarodnem merilu ter izpostavil, da gasilci dobro sodelujejo z državo in resornim ministrstvom, eden izmed prihodnjih izzivov pa bo ureditev razmerij s podjetji, ki zaposlujejo prostovoljne gasilce.

PRIPOVEJDALA NAM JE O KNJIGAJ V ŠTERIJ SO PORABSKE PRIPOVEJSTI

Drüštvo porabski slovenski penzionistov se briga za tau, aj penzionisti vsakšo leto leko majo med programi kakšne literarne tü, pa tau v našoj domanjoj maternoj rejči. Pri tejm so nam na velko pomauč domanji poznani pa priznani

je školnik, na žalost že pokojni Karel Krajcar od 1965. do 1975. leta najprvim z rokauv vküp spéjso pripovejsti v Števanovci, na Verici pa Ritkarovci, potéjstin že daubo magnetofon. 1970. leta je préjšo z Lublane Milko Matičetov od

petdeseti lejtaj, 2017. leta bile vödane. Vsevküp 238 pripovejsti, od 33 lidij v domanjoj pa knjižnoj slovenskoj rejči, stere je Milko Matičetov gora vzeo na magnetofon, depa na žalost se nej mogo včakati knjige, ka je 2014. leta mrau. Prejk štiri lejta so delali na tejm Monika Kropelj, Marija Kozar pa Dušan Mukič. Ka je v tau knjigi, je vse Dušan

vözraščeni. Lidgé so furt delali paversko delo, so guškice lüjpali, kukarco pa perdje čej-sali, depa dočas so mlajši bili, so furt prajli, ka vej sledkar, ka so eške „bausi“ tüj, kak se spaumnila na tau Iluška Časar z Otkauvec. Zatau nam tanačivala Marija, aj prvim saméj ta preštemo, kak vnükom gora štemo. Leko povejmo, ka v pripovejstaj srmacke bogati

Etnologinja Marija Kozar vsigdar zanimivo pripovejda

pisateli kak Francek Mukič, Karči Holec, Dušan Mukič, največkrat pa porabska etnologinja Marija Kozar Mukič, stera nam furt vözmisli kakšno zanimivo temo, tašno, ka nas fejs briga. Letos 1. apriliša nam je že tretjo paut spunila volo v Slovenskom daumi pa smo go že zdaj prosili, če de mejla kaj za nas, go drügo leto pa z velko radostjov pozovemo, ka go radi poslöjšamo, pošötjvamo njeno znanje pa dobro srcé.

Letos so nam najbola prav prišle Porabske pripovejsti. Ka nas briga življenje naši starcov, naša draga materna rejč, tau lepau svedoči, ka je nas prej petdeset (več kak polonja penzionistov) prišlo na tau srečanje. Z veseldjom pa naigro smo poslöjšali našo Marijo, stera nam dosta vse pripovejdala o tejm, kak smo leko prišli do toga Porabci, ka v knjigaj leko mamó dola napisane porabske pripovejsti, sto pa ka vse so djali za tau.

Pet knjig je vödanih z našimi pripovejsti zatok, aj poštenjé dobéjo tisti lidgé, steri so pripovejdali pa steri so vküp péj-sali v našoj lejpoj porabskoj maternoj rejči. V Števanovci

Inštituta za slovensko narodopisje pa je že z magnetofonom gora djamau na Gorejnjom Seniki, v Sakalovci, Slovenskoj vesi, Števanovci pa na Verici. Sprvajala sta ga školnik Krajcar pa naša penzionistka Vera Gašpar, stera bi nam gvüšno dosta vse vejdlá o tejm pripovejdati, škoda, ka nej mogla biti z nami. Skur petdeset lejt so mogli čakati, ka so leko vödali té pripovejsti, ka na žalost za kulturo nikdar nej bilau zavolé penaz. 1984. leta je bilau od Krajcar školnika v Budimpešti vödani 29 pripovejsti od pet lidaj v domanjoj rejči. Ranč té so bilé vödane 1990. leta v knjižnoj slovenskoj pa vogrskoj rejči. 1996. leta je bilau vödani 60 pripovejsti Krajcar školnika od 12 lidij v domanjoj pa v knjižnoj slovenskoj rejči. 2006. leta so pá gora djemali nisterne domanje pesmi tü, depa v Lublani našo rejč težko razmejo, zatau je Marija Kozar vse tau dola poslöjšala z magnetofona, pa je dola spisala od minuta do minuta, ka vse djeste gora. Od tistoga mau so iskali pejnaze za tau, ka bi radi vödali té pripovejsti v knjigaj, stere so samo po

Členi društva so lepau vküpprišli

napéjso dola z magnetofona, ka gvüšno nej leko delo bilau pa je eške prej obrno v knjižni slovenski gezik tü. Knjigo sta vödala Inštitut za slovensko narodopisje, gde je biu v službi Milko Matičetov, pa dela Monika Kropelj Telban, zvöjn toga Državna slovenska samouprava, stera se je trno dosta trüdila za tau, naj se našampajo te knjige. Zamé je fejs špajсно, ka prej Slovenija nej stejla zatau pejnaze dati, vekši tau pejnaze je dau naš rosag, depa v Lublani so tü vödali fejs lejpo knjigo. H knjigam je vcuj CD, s steroga se 13 pripovejsti leko dola poslöjša od tisti lidaj, steri so pripovejdali. Marija nam s kejpi pa z originalnim glasom nazaj prinesla v živo tiste lidij tü, steri so že nej med nami. Tau je nika posabno doživetje. Tej lidgé so prej tak gončali prej trifrtale vöre, ka so se gnauk nej stavili, eno vogrsko rejč so nej djáli vcuj. Strašno lepau so gončali, méj tak že ne vejmo. Pripovejsti so mlajšom nej pripovejdali, liki vözraščeni

gratajo, vrli gvinijo, lagvi so pa poštrafani. Vsikša pripovejst nika tanačiva, kak aj človek živé, aj leko srečen bau na svejti.

Čüli smo tašne rečej tü, stere smo méj mlajši penzionisti ali pa steri smo s števanovskoga tala, ranč nej znali, kak peterlaug ali plaut, fajemangling ali frdolice, stere so prej tašne smejšne zgodbe, ka ranč prav pridejo za 1. april. Zatau je dobro, ka ozar slovarček tü, gde se leko poglednejo tašne rečij. No, ena vöra nam brž odletejla, dobro smo se poznali, dosta spominov nam nazaj prišlo. Kakoli je malo tej knjig, radi bi bili, ka bi je nas vse več leko spoznalo, zatau leko damo v pausado pri družtvi, stere smo dobili od Marije pa še od Valerije Perger. Gda mo pa meli priliko, mo enomi drügomi tü gorašteli, najbola vej v zimskom časi. Baug plati vsejm vküper, posaba Mariji Kozar Mukič.

Klara Fodor
predsednica

Od zlati djabk

Eden oča pa edna mati sta mela tri siné. Živeli so v lejpom malom rami, zvüna šteroga je biu gračenek, gde so zrejlila zlata djabka. Gda so že skoro ozrejlila, je vsikšo nauč edna djabka preminaula. Što je je odo kradnit, so nej mogli gorpriti. Zatok je oča pravo sinam, aj je dé vsikšo nauč eden vaftivat.

Prvo nauč je poslo starejšoga. Mati ma je spekla edno potico, oča pa ma je dau eden pint vina, aj vnoči gej pa pigé, ka bi nej zaspo. Gda je nauč gratala, je starejši sin odišo vö v gračenek, dojsedo pod djablano, se nájo pa nápiu, te pa zadremo ino globko spau cejlo nauč.

Gda je zrankoma oča prišo v gračenek ino prešto djabka, je vüdo, ka - tak kak po návadi - edna fali. »Lagvo si vaftivo,« je oča pokaro siná, »vej je pa edna djabka pá preminaula.«

Drügi večer je oča poslo srejdnjoga siná v gračenek. Toma je tö mati spekla potico, oča pa ma je dau vino, ka aj bi vnoči ležej vrstüvo. Gda je srejdnji sin prišo v gračenek, je dojsedo, djo ino piu, te pa zadremo ino cejlo nauč spau.

Drügi zranek, gda je oča prišo poglednit v gračenek, je edna djabka pá preminaula.

»Vüva mi več neta vaftivala djabk!« se je čemeriu oča. Mlajši sin pa je pravo: »Oča, nocoj pojdem ge v gračenek, vidli te, ka zgrabim tauvana, šteri nam djabka kradne!«

»Starejšiva dva sta nika nej napravila, kak boš te ti!« je pravo oča.

Gda se je nauč spistila, je mlajši sin vzeu malo črnoga krüja ino vodé s sebov. Lüčo je pükšo na pleča ino odišo v gračenek. Doj je sedo pod djablano, nabiu pükšo ino čako tauvana.

Kauli paunauči je prileto čaren ftič, kovran, drejkt na djablano. Mladenec je cilo ino strejlo. Z drejve sta spadnila edna djabka pa ftič. Depa té je včasik k sebi prišo ino odleto na bližanji grad.

Gda je drügi zranek oča prišo poglednit djabka ino je prešto, je na pamet vzeu, ka že pá edna fali.

»Sinek, lagvo si vaftivo«, ga je karo oča.

»Oča, ne bojte čemerni,« je

zdaj bujem.«

»Njaj me,« ga je proso ftič, »dam ti eden lejpi grad, pokritoga s kufrom.«

»Nika mi ne ,š dau, vejpa nika ne nücam. Bujem te!«

»Eške eden grad ti dam, pokritoga s srebrom, samo ka me živoga njaš,« ga je dale proso ftič.

Depa mladenec se je nej spravlo z obečanimi gradi, liki je ftiči eške itak prtüu, ka ga vmori.

aj pride telko sodakov, kelko je neprijatelov. Depa njegva sodačija je nej zavolé krepka bila, tisti drügi so baukši bili. Drügič je zosüko prstanek ino pravo, aj pride eške gnauk telko sodakov. Tau se je tö zgaudilo, depa eške itak so nej mogli tazagnati neprijatele od grada. Tretjič je zosüko prstanek ino pravo, aj je pride desetkrat telko. Eške samo tak se ma je prišikalo, ka je je dojoblado.

Gda so končno zbežžali, je nutvprego pa se pelo domau k starišam. Domanji so ga nej spoznali. Proso je je, aj leko pri nji ostane za tisto nauč. Uni pa so se branili, ka so prej srmacke pa nemajo méko postelo za takšoga gospauda. Gda pa je un pravo, ka de zadovolen, samo ka de pod strejov, so ga vzeli.

Pogučavali so se vsefelé, te so se pa ma domanji taužili, ka

so pred en par lejtami zgübili najmlajšoga siná, o šterom ne vejo, kama je odišo. »Bi ga eške spoznali, če bi zdaj prišo?« je pito tihinec. »Kaj bi ga pa nej spoznali,« ma dajo valas, »če nej po drügom, spoznali bi ga po tom, ka ma na ednoj rokej eden prst fali.«

Te je tihinec dojvzeu svoje rokajce ino stariša sta spoznala svojoga siná.

Pitala sta ga, ka želej za večerdjo, un pa je pravo: »Nika se ne brigajte za tau.« Trikrat je zosüko prstanek ino sto je puni grato z najbaukšim gesti pa piti.

Pili so ino geli, bili so židane volé. Meni so tö dali malo piti, tak mam eške zdaj moker gezik.

na domanjo rejč obrno:
-dm-
ilustracija: -mkm-

pravo mladenec. »Dobro sem vaftivo in vüdo tö, što odi naša djabka kradnit. V paunauči je prileto čaren ftič ino vtrgno djabko. Depa samo raniti sem ga mogo, včasik po tistom se je vküppaubro ino odleto na grad. Liki dobiti ga morem, oča, prva nemo enjo.«

Mladenec se je rejsan napauto zdravan na grad. Tam je pito, gde majo tistoga ftiča, šteri odi v njini gračenek djabka kradnit. Povödali so ma, ka na gradi nega nikšoga ftiča.

»Meti ga škém,« pravi mladenec, »dobro sem vüdo, kak je odleto z našoga gračenka drejkt na vaš grad.« »Če njuma neš ovado,« ma pravi služkinja, »ti ga pokažem. Be-težen je ino cejli krvavi vrkaj na posteli leži.« Po tistom ga je služkinja pelala v sobo, gde je ftič ležo.

»Zakoj si kradno naša djabka?« je pito mladenec. »Ge te

Ftič pa ga je proso: »Eške eden grad ti dam, pokritoga z zlatom, če mi nika hüdoge ne napraviš.«

Nej je pa mogo nagučati mladencia, zatok ma je obečo eške eden zlati prstanek. »Gda ga boš na prsti trikrat zosüko, boš emo vse, ka koli želejš: gesti ino piti. Če ga eške gnauk zosüčeš, boš emo telko sodakov, kelko boš sto.« Obečo ma je zlati kočüj ino konje, če ga živoga nja.

Mladenci se je tau povidlo ino čaren ftič ma je rejsan dau vse, ka ma je obečo. Legén je zdaj emo tri lejpe grade, zvün nji pa eške čüdodelni prstanek, s šterim je daubo vse, ka koli si je želo.

Eden den pa je njegvi saused, šteri je nej daleč emo svoj grad, prišo z dosta sodakami prauti njemi. Mladenec se je nej prestrašo, liki je zosüko prstanek na prsti ino pravo,

... DO MADŽARSKE

Bruselj še ni plačal Madžarski za varovanje evropskih meja

Evropska komisija še do danes ni ugodila večkratni odločni prošnji madžarskega premiera Viktorja Orbána, da naj povrne državi polovico sredstev, ki jih Madžarska porabi za varovanje zunanjih evropskih meja, je zapisal dnevnik Magyar Nemzet. Ta meni, da ni slučajno, da je Orbán tudi v svojem protimigracijskem programu, ki je del programa, s katerim se FIDESZ pripravlja na evropske volitve, posebej izpostavil, naj Bruselj ne podpira več organizacij, povezanih z Györgyom Sorosem, temveč naj vrne stroške varovanja evropskih meja. Madžarski premier namreč meni, da z izgradnjo ograje na madžarsko-srbski meji in z usposabljanjem ter zaposlitvijo tri tisoč granicarjev Madžarska ne varuje le svoje države, temveč Evropo nasploh. Na podlagi evropske solidarnosti se je že leta 2017 obrnil na Junckerja, naj Evropska komisija vrne 883 milijonov evrov, kar je polovica vseh stroškov.

Madžarska bo obnovila dve katoliški cerkvi v Mehiki

Prejšnji teden je minister za zunanjo politiko in gospodarske stike Péter Szijjártó obiskal Mehiko, kjer se je največ pogovarjal o gospodarskem sodelovanju med državama. Kot je povedal za MTI, je Mehika v tistem predelu sveta najbolj pomembna zunanjetrgovinska partnerica Madžarske. Blagovna menjava med državama je lani presešla 1 milijon dolarjev, v tej državi je veliko povpraševanje po uvozu zdravil in medicinsko-tehničnih aparatov. V vzponu je mehiška avtomobilska industrija, ki tudi išče evropske partnerje, je dodal madžarski zunanji minister, ki je v okviru obiska z mehiškim kulturnim ministrom podpisal pogodbo o obnovi dveh katoliških cerkva. Izpostavil je, da je Mehika pomembna partnerica naše države tudi zato, ker je druga največja katoliška država na svetu. Spomnil je, da je bil leta 2017 v državi potres, ki je uničil veliko sakralnih objektov. Madžari bodo pomagali pri obnovi podeželskega samostana in cerkve Srca Jezusovega v glavnem mestu, ki je povezana tudi z Madžarsko, saj so v vitražnih oknih upodobljeni madžarski svetniki.

ZAME JE TAU BILAU NAJLEPŠE ...

Ani Lábodi, po domanjom Kürnjek, v Varaši žive že od tistoga mau, ka se je oženila. Ovak se je v Andovci naraudila pa tam je živela dvadvajsti lejt, dosta menje, kak je v Varaši živela, dapa njeno srce go še gnesden v Andovce vleče. Vsigdar tau pravi pa od tauga pripovejda, kak dobro je bilau tam živeti, kak dobro se je tam mejla med Andovčani. Zdaj, gda sem go gnauk leko doma zaodo, od tauga sem go spitavo, kak je bilau prvin, zaka je bilau prvin baukše kak gnesden.

- Ani, če smo že etak pred vüzmom, najprvin bi te tau pito, kak je bilau prvin pri vas doma na vüzem, gda si mala bila?

»Pri nas gda se je post začno, potistim več mesa nej bilau, samo na vüzem. Zavolo tauga, kak dja tak drüdi, so že spoj fejst čakali vüzem.«

- Kak so vas zvali po iži?

»Mi spodkar smo Spaudnji Zetjini bili, više nas je pa ativa brat bejo, oni so se pa Vrnji Zetjini zvali.«

- Mejla si brata ali sestro?

»Nej, dja sem sama bejla, pri Vrnji Zetjini so štirge mlajši bili.«

- Tak ka te si se zato nej sama špilala?

»Nej, nas je tam v dolej dosta mladi bilau, pri Mlinarni, Vrnji Zetjini, Kovačini, Djautstji, gda smo vsi vtjüp prišli, tašoga reda je cejla banda bejla. Dobro je bilau, spoj rada sem tam bejla, samo gda sem se oženila sedemdesetoga leta, gda sem dvadvajsti lejt stara bejla, te sem v Varaš odišla. Sprvoga je fejst špajсно bilau, zavolo tauga gda sem samo mogla, se nazaj domau v Andovce odla.«

- Mlada si se ženila.

»Gnesden ja, gda se po trestom leti ženijo, dapa te sem že skur stara bejla, zato ka te so se osemnajset lejt stare ženile.«

- Stariške so doma ostali v Andovca?

»Par lejt so doma bili, sledkar so oni tū v Varaš prišli, samo ram je austo tam. Skur deset lejt je tak prazen stau pa gda je ati mrau, samo potistim smo ga odali. Zato, ka ati, dočas je lado, je vsakši tjeđen dvakrat se z biciklinom domau v Andovce pelo pa pogledno, če je vse vreda.«

- Stariške so doma na grünti gazdöjvali?

»Ati je odo delat, zato ka dosta porcije (davka) trbelo plačüvati, dapa zavolo tauga smo še doma tū gazdüvali na grünti. Naš grünt se je od Peterne grabe

začno, gora do glavne pauti pa cejlak sé kaulak do rama se je vlejko. Vejš, kak dosta je trbelo okapati, dapa najbola lagvo je itak tau bilau, ka je

reda, gda je senau senilo, nej bilau nej petka pa nej svetka.«

- Rada si krave pasla?

»Nej, zato ka gnauk, gda so Totustji odišli, steri so naši

Ani Lábodi (Kürnjek) se je narodila v Andovcaj

sausadje bilej, pri nas so edno kozo njali. Müva z Zetjin Pištinom sva pasla krave, kozo smo pa nej gledali. Kak je vöparvezana bejla

Na starom kejpi s padaškinjami

šaudar bejo. Gda je človek z motikov tak zavado, vse se je iskrilo. Mi smo doma vsigdar meli tri, štiri krave pa enga bika, ka smo ga odali. Dosta smo delali s senauv, vanej je dobro bilau, samo gda je na pod naklajati trbelo, tejesto je lagvo bilau. Zato ka je vrauče bilau pa pikalo kak vsi vrazdje, najbola gda smo pod strejov bilej. Tašoga

z edni štrikom, telko odla kaulak drejve, ka se je nikak obejsila. Tejesto je name nikak tak doseglo, ka potistim sem dja že več nej rada pasla, nej krave pa nej koze.«

- Zdaj je že tisti ograd, gde si pasla, že vse zaraštjeni, vejn že sadno drejvdje tū vse taposenilo, ka je tam raslo.

»Vejš, ka sadja je bilau tam

pri nas! Kak v püngraci, spoj dosta pa vsefele. Lejpo je bilau gledati, gda je zrejlo, gnauk črešnje, slive, sledkar djaboka. Nam mlajšom tau velko veseldje bilau, tašoga reda smo tak sejdlj na drejvi kak švorci.«

- Tvoj oča so bili na fronti v drugoj svetovnoj bojni, tam gde je najbola strašno bilau, pri Doni. Pripovej dali so teba kaj od tauga, kak je tam bilau, ka vse so tam preživeli?

»Dosta kaj je mena od tauga nej pripovejdo, vejn zato, ka spoj strašno je bilau tam. Telko je zato vsigdar pravo, ka je spoj mrzlo bilau pa nej bilau djesti. Vsigdar pripovejdo, ka iz krplüv pa iz komance (detelja) so njim župo tjöjali pa te tau so djeli, drugo nej bilau. V tašoj baraki so spali, gde je veter snejg prejknošo, zavolo tauga so skurnej zmzrnili, spati je pa spoj nej bilau mogauče. Tak mislim, ka velko srečo emati, ka domau prišo, mamin brat je tam austo.«

- Kak mladi, ka ste leko tistoga reda po večeraj, po sobotaj pa po nadelaj delali v Andovca?

»Meli smo mozi (kino), biliard, magnetofon, vse, ka je trbelo, leko več vse kak že sledkar je bilau.«

- Te je dobro bilau, zato ka ste meli kak bauto tak krčmau tū, s tauga zdaj že tak nika nega.

»Dja sem tam v bauti pa krčmej delala tri lejta, dočas, ka je Karbina Mariška doma bejla z detetom. Pred tistim sem v Varaši v Fridl bauti delala, tau je bejla moja prva služba.«

- Tistoga reda je še dosta lüstva žejvalo v Andovci pa tak mislim, odlo v krčmau tö. Ka so te bola pilej, sör ali vejno?

»Lüstvo je zvekšoga sör pilau, dapa te je še sör fal bejo. Te so ga v taši velki bečkaj pripelali, kama je čep trbelo

nutrazabiti.«

- Te je bilau zavole söra v leti, zato ka dja se spomnim, ka sledkar je večkrat sfalijo, tau so prajli, ka so ga na Balaton pelali, zato ga nega.

»Bilau je tak, ka menje bi dola djali, samo tejesti, steri je vozo sör, je spoj rad pijo kevert. Dja sem tauma te dočas natakala, ka sledkar še deset, petnajset lad söra še doladjau, tak ka vse se je dalo rejšiti.«

- Gda še nej bilo hladilnika, kama ste djali klobasi v leti, gda je vrauče bilau?

»V zamanici je dobro hladno bilau, tam smo meli sör pa piti, na kratek čas smo klobasi tö ta sklali, duže pa tak nej trbelo. Vsigdar smo samo telko prejkzeli, ka je lüstvo naraučilo pa odneslo.«

- Kama si üšla delat, gda ti je v Andovca dolaparteklo?

»Tak bilau, ka na Senik ali na Jakabháza bi mogla titi, dapa ta sem nej stejla pa te tak sem v Kőszeg üšla v fabriko Bútoszövet delat. Tam je prejdjen iz Varaša bejo, tak se je zvau, ka Szapor, pa on je spoj rad emo Porabce, zato ka so dobri delavci bilej. Gda sem se oženila sedemdesetoga leta, te sem pa tak nazaj v Varaš prišla.«

- Zdaj, če deš v Andovce, zdaj je že dosta vse ovak, kak je prvin bilau, nej?

»Te je bola vse spucano bilau, nej čüda, vejpa te se je lüstvo trgalo za vsakšo betvo trave, še šance so vöpokaüsili. Lüstvo je v Andovca vsigdar dosta delalo, zato ka tam so slabe zemlé, menja si parpauvo pa menša trava zrasla. Dapa mena, zame je tau bilau najlepše, ka andovsko lüstvo je vsigdar vküpdžhalo. Gda je vekšo delo bilau, eden drugoma so pomagali pa ništje nej bejo nevoštjeni. Tau je vejn zato bilau, ka smo vsi bola tak srmaško žejvali.«

Karči Holec

Fabrike, gde so domanjji Slovenci delo najšli

Inda svejta je dosta naši lidi delalo po monoštrski fabrikaj - moški zveškoga v kosinoj, ženske pa v židanoj. Tevi dveji tovarni so v Varaši oprli na konci 19. pa na začetki 20. stoletja, politične spremembe pa so jiva na nikoj djale. V spomin fabrik, štere so v stau

nej mogli vösklasti. Zatok mamö eden mašin z monitorom - virtualno razstavo -, na šterom nutpokažemo film o deli s kosami, pa vse vküppobrane kejpe o škeraj pa delavcaj. Dostakrat nekák gorpozna svojo žlato na fotografijaj,« je tomačila

vöpostavljeni predmeti, štere so nekdešnji delavci na pausado dali muzeji. »V kosinoj fabriki so na produkte vsefelé male vinjete kelili, najbaukši delavci pa so dobili plakete. Ali na priliko tau miniaturno koso za spomin,« nam je v glažojnatom omari pokazala Piroška Molnár.

Od kosine fabrike je največ vsega gorostalo. Stené té zidine nej daleč od muzeja že vrazmo letijo, po dvajsti lejtaj eške itak ne vejmo, ka nekdešnja tovarno čaka. »Zidina pa mašinge so pod spomeniškim varstvom (müemlékvédelem). Voditeli Monoštra tam ranč tak škéjo industrijski muzej opréti, donk se nika ne posreči,« je povödala direktorica muzeja.

Drüga največša tovarna vu Varaši je bila židana fabrika. »Na konci 19. stoletja so go oprli bratke Bujatti, v njej so zveškoga ženske delale. Prihajale so s cejle krajine, pejški, eške z gnešnjoga Burgenlanda so ojdle. Slovenci so tö samo v kosinoj pa židanoj fabrikaj delo najšli, če so se nej mogli ali steli s paverstvom spravlati. Sploj dosta lüdi je prišlo z Gorenjoga pa Dolenjoga Senika, s Sakalauvec, depa z Rábagyarmata, Rönöka pa Rábafüzesa tö,« smo čüli od Piroške Molnár, štera je v vitrini pokazala farbaste židane minte. »Pri židanoj fabriki so v cajtaj socializma že meli vrtec za mlajše, športna pa umetniška društva tö,« je cujdala.

Kauli leta 1900 so v Monoštri oprli eške dveji veukivi fabriki, tak je v gnešnjog Hunyadi ulici grato cejli lanc tovarn. V najstarejšoj fabriki so se od leta 1894 spravlati z dvanom (tobakom). »Tistoga ipa sta mogla političara Gábor Vargha pa Kálmán Széll dosta lobirati, ka aj bi tobačno fabriko v Monoštri oprli. Ranč

tak, kak je tau gnes návada. Ta tovarna je sploj vnaugim lidam krü dala, med drügi mi je moja stara mati tö tam delala,« je s smejom na obrazi ovadila soavtorica razstave. »Zidine eške gnesdén stogijo, samo törem za dvan sišiti so dojporüšili. Grünt je leta 1952 küpila Budimpešta pa tam oprla socialni dom.« Fabrika dvana je že dugo zaprejta, zatok je bilau žmetno

eške menjše fabrike, v ednoj so na priliko duga lejta cigle redili. Po politični spremembaj na začetki 1990-i lejt so z varaša eške gnauk steli industrijsko mesto napraviti, donk se gnes največ s turizmom spravlamö,« smo čüli od Piroške Molnár.

Najnovjšo stalno razstavo monoštrskoga muzeja so napravili s penez, štere so dobili od Ministrstva za človešce

Direktorica muzeja Piroška Molnár je sama dosta delala za razstavo

lejtaj vnaugim lidam s krajine kauli Monoštra krü dale, so na sreji februara oprli razstavo v Muzeji Avgusta Pavla.

»Od leta 2010 mamö v našoj knjižnici domoznanski klub,« je vu varaškom muzeji začnila pripovejdati direktorica Mestne knjižnice ino muzeja Ferencá Móre Piroška Molnár. »Leta 2011 smo eške leko nutprišli v kosino fabriko, štera je te že deset lejt nej delala. Dosta kejпов smo naredili o mašinaj, šteri so eške tam bili. Dobili smo stare fotografije o delavcaj med delom, stare kronike od delavski brigad pa eden film od varaške televizije. Leta 2013 smo s toga v auli gledališča oprli razstavo, na štero je več stau lüdi prišlo. Odlaučili smo se, ka najdemo stalno mesto za té material.« Na vrnjom štauki muzeja leko najgir lüstvo od srejde letošnjoga februara na stenaj vidi vnaugo kejпов pa dokumentov o štiri fabrikaj, štere so dosta pomagale pri tom, ka je Monošter z edne malo vekše vesnice eden industrijski varaš grato. »Sploj dosta vsega je vküpprišlo, vse smo

Piroška Molnár ino nas pelala k železnim modelom na sreji male sobe.

»Té modele, šteri eške funkcionérajö, so naredili dijaki srejdnje šaule Béla III. pred dvajstimi lejtami. Med njimi je najbolje eričen 'klapač z répom', takše škéri so tistoga ipa samo v monoštrskoj kosinoj fabriki meli. Pripelati je je dau baron Jožef Wieser z Nemškoga.«

Té gospaud je prišo z avstrijskoga tala Monarhije ino leta 1902 daubo dopüščenje, ka opré fabriko za kose v Monoštri. Do prve svetovne bojne so pri njem samo avstrijski majstri delali, šteri so živeli v tzv. »Štajerskoj izi«, gde je gnes Muzej Avgusta Pavla. Sledik so začnili nutvčiti domanjjo lüstvo, svoje produkte so odavali po cejlom svejti.

»Na dveji tabljaj smo vöpostavili vse, ka so redili v kosinoj fabriki: kose, motke, železne vile, žage - depa sable za sablanje tö,« nas je dale pelala direktorica pa povödala, ka takšo več gnesdén nega, vejso pa fabriko zaprli, lidgé pa že ovaške škéri nücajo.

V ednoj malöj vitrini v kotej so

Na stenej kose, motke pa žage - na stoli modeli mašinski klapačov

material vküppobrati, smo čüli od direktorice. »V arhivaj smo najšli kejpe o gasilskom družstvi pa šaulski mlajšaj. Gor smo ponücali stare razglednice tö.«

V štrtoj veukoj varaškoj fabriki so zveškoga žepne vöre redili. »Tau je bila prva fabrika vörna Vogrskom, o tom leko vidimo eden mali plakat tö. V njenoj zidini gnes najdemo monoštrsko izpostavo špital Markusovszky, istina, ka so že vse prejkzozidali,« nam je stare kejpe pokazala Piroška Molnár ino rasztomačila, ka so steli na razstavi vse po pravici nutpokazati. »Želejli smo pokazati kejpe o življenji v fabrikaj ino prave informacije podati, štere smo dosta iskali po dokumentaj.«

Fabrike so bile v svojom cajti sploj moderne službe. »Veško lüstvo se je spakivalo v Monošter, tak je varaš vekši grtúivo. Delavci so baukše živeli, kulturni žitek je cveu eške med oböma bojnama tö. Zvün štiri veuki so delale

vire (EMMI). »Tá dva miljau na forintov sta nej dojšla, zatok smo cujdali s proračuna muzeja pa knjižnice. Člani domoznanskoga kluba ino sodelavci muzeja pa knjižnice so material šenki vküppobrati ino razstavo naredili,« je ovadila direktorica.

»Naš ciu je biu postaviti spomenik usejm štirim veukim fabrikam v Monoštri. Lepau je bilau videti, gda so se v muzeji zbrali nekdešnji delavci s kosine fabrike, štera je že dvajsti lejt zaprejta,« je povödala Piroška Molnár ino končala: »Želejmo, ka aj bi gnešnji mladi spoznali stare cajte, ino poštüvali delovna mesta, gde so njini stariške pa stari stariške s sploj trdim delom krü slüžili.«

(Kejpv na 1. strani: Virtualna razstava s kejpmi o štiri veuki fabrikaj)

-dm-

NE USTVARJALNA, MARVEČ ORGANIZACIJSKA KRIZA

Društvo slovenskih pisateljev, ustanovljeno leta 1872, je ob Slovenski matici (1864) med najstarejšimi slovenskimi kulturnimi ustanovami, delujočimi še zdaj. Razlika med njima je v tem, da se je Društvo slovenskih pisateljev znašlo zaradi neurejenega financiranja v resni, predvsem organizacijski krizi. Manj kot eno leto po izvolitvi je odstopila predsednica DSP Aksinja Kermauner, ki je nasledila Iva Svetino, ki je prav tako predčasno, vendar samo eno leto pred iztekom mandata, zapustil društvo. Ivo Svetina je tudi tisti bivši DSP predsednik, ki je doslej edini pred dvema letoma povabil Porabske Slovence, naj predstavijo svojo literarno produkcijo v Ljubljani. Prireditelj je lepo uspela, kar smo opisali in na fotografijah pokazali tudi v Porabju. Člani DSP so tudi slovenske pisateljice in pisatelji iz sosednjih držav in iz sveta, vendar med njimi ni, po uradnih, meni dostopnih, podatkih DSP člana iz Porabja, medtem ko se podatki iz Wikipedije nekoliko razlikujejo oziroma je med člani tudi več Porabskih Slovencev, ali že pokojnih (recimo Irena Barber, Karel Krajcar) ali živčih. Po sedanjih, meni znanih kriterijih imata pogoje za sprejem v DSP Francek Mukič in Karel Holec, morda še Dušan Mukič. Med dosedanjimi predsedniki DSP sta bila tudi Prekmurca, Miško Kranjec dvakrat in Evald Flisar kar tri mandate. Pomenljiva je tudi Slovenska pisateljska pot, ki se začne z Miškom Kranjcem v Veliki Polani, zaustavlja pa se, kjer so pokopani pisateljice in pisatelji v Sloveniji in sosednjih državah. Z avtorjem Slovenske pisateljske poti Igorjem Likarjem sva se pogovarjala, da bi vključil tudi grob Avgusta Pavla. Če ga je vključil, pa nimam uradnega podatka. Po informacijah, ki so mi, kot članu DSP in iz medijev na

voljo, kriza ni nastala zadnje mesece (med predsedovanjem A. Kermauner in podpredsednikoma Gabrielo Babnik in Dušanom Šarotarjem),

Društvo slovenskih pisateljev vabi na predstavitev del svojih članov in drugih avtorjev. Roman Garaboncijaš - Črnošolec je Francek Mukič predstavil v DSP leta 2008, med obiskovalci je bil tudi Avgust Trplan, eden izmed treh bratov Trplan, ki je pobegnil v Slovenijo, poučeval na Osnovni šoli v Gornih Petrovcih in se odselil v okolico Ljubljane. Francek Mukič se je po Avgustu Trplanu literarno zgledoval in njegovo življenje prepletel v eni izmed oseb v romanu. Na fotografiji tedanji državni sekretar v Uradu za Slovence v zamejstvu Zorko Pelikan, raziskovalka na Inštitutu za narodnostna vprašanja Katarina Munda Hirnök in avtor Garaboncijaša Francek Mukič, ki podpisuje svoj roman.

ampak so se problemi nabirali več let, ni pa bilo nikogar, ki bi se jih resno lotil. Verjetno (smo) pisatelji za razreševanje finančnih zagat najmanj primerni (nenazadnje to potrjuje sedanja kriza), ampak bi moralo društvo pritegniti ekonomista ali pravnika, ki bi se nalog lotil kot gospodarstvenik. Kajti, vsaj tako kaže, ni samo problem v denarju, ki ga dobiva društvo iz državnega proračuna in drugih virov, ampak v gospodarjenju s premoženjem, kot je dokaj velika hiša na elitni lokaciji z velikim vrtom, v kateri je sedež DSP, in objektov, nekoliko večji (počitniška hiša na Belem križu) in manjša montažna hiša na Bledu. Razen slednje, do neke mere obnovljene, sta poslopji v Ljubljani in na Belem križu slabo, celo zelo slabo vzdrževani, zato bi bilo potrebno veliko denarja za obnovo, ki ga seveda društvo nima. Ampak svojih nepremičnin ne želi prodati, ker so na preveč atraktivnih lokacijah, da jih DSP ne bi obdržalo.

Pomoč je ponudil tudi župan Zoran Janković, vendar do sporazuma ni prišlo.

Društvo slovenskih pisateljev, koliko lahko, pomaga svojim

neracij. Društvo slovenskih pisateljev je bilo zelo aktivno vključeno v osamosvojitveni proces Slovenije. Njegovi člani so napisali Pisateljsko ustavo, Tone Pavček pa je na velikem zborovanju v Ljubljani (prek 10 tisoč udeležencev) prebral Majniško deklaracijo za samostojno Slovenijo.

V DSP so izjavili, da finančne težave povzročajo tudi nižji prihodki od Javne agencije za knjigo, ki je sicer v zadnjih petih letih nakazala društvu 1.648.500 evrov. V JAK, je mogoče povzeti njihovo izjavo, niso bistveno znižali denarja, le nekoliko drugače so ga razporedili. Denimo tudi za pisateljske delovne štipendije iz knjižničnega nadomestila. V JAK so tudi prepričani, da bi se moralo društvo potegovati za denar, ki je na voljo na različnih razpisih za sofinanciranje

kulturnih projektov na področjih knjige, kot sta programa Evropske unije Ustvarjalna Evropa in program Kultura. Kako reševati težave, bodo pisatelji poskušali odgovoriti na izrednem kongresu DSP. Dejstvo je, da se je zelo malo članov društva pripravljeno ukvarjati z gospodarskimi oziroma vodstvenimi in razvojnimi zadevami, zato bo zaposlitev ekonomista ali drugega gospodarstvenika nujna za ureditev razmer. Brez tega zagotovo ne bo šlo, so prepričani realisti (kar pa so le redki pesniki ali pisatelji), ki si vsi želimo ureditev razmer. Glede na optimistično naravo književnikov bo iz krize zagotovo izšlo prenovljeno in še uspešnejše pisateljsko društvo.

*Tekst in fotografija:
Ernest Ružič*

Seja šolske podkomisije za narodnosti

Podkomisija za šolska, kulturna in verska vprašanja pri komisiji za narodnosti madžarskega parlamenta je 9. aprila prislunila poročilu državne podsekretarke, odgovorne za poklicno izobraževanje in andragogiko pri Ministrstvu za tehnologijo in inovacije. Gospa Pölöskei je člane podkomisije seznanila z načrtovanimi spremembami v poklicnem izobraževanju in možnostmi narodnostnih dijakov v okviru le-teh. Podkomisijo vodi slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss.

F. Sütő

PETEK, 19.04.2019, I. spored TVS

6.00 Kultura, Odmevi, 6.40 TV-izložba, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.00 TV-izložba, 11.15 Vem!, kviz, 11.55 Alpe-Donava-Jadran, 12.30 Zlata dekleta, ameriška humoristična nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.30 Tarča, Globus, Točka preloma, 15.25 Mostovi - Hidak, oddaja TV Lendava, 15.55 TV-izložba, 16.25 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Zadnja beseda! 18.00 Infodrom, tednik za otroke in mlade, 18.10 Rija in Krokodil: Krokot, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 21.25 Na lepše, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Odrske luči, ameriški film, 1.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.50 Info kanal

PETEK, 19.04.2019, II. spored TVS

6.00 Info kanal, 11.00 Slastna kuhinja: Musaka, 11.10 Dobro jutro, 14.10 Prislunhimo tišini: Vključujoča zakonodaja, 14.35 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 15.00 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 15.30 Čarokuhinja pri atu: Ciper, 15.55 Nogomet - državno prvenstvo: Olimpija : Gorica, 28. kolo, 18.00 Evangeličansko velikonočno bogoslužje, 18.55 Čist zares: Sodobni ples, 19.25 Videotrak, 20.05 Goreči škof, dokumentarna oddaja, 21.00 Postni prti na Koroškem, 21.15 Križev pot, prenos iz rimskega Koloseja, 22.50 Avtomat za zasvajanje, avstralska dokumentarna oddaja, 23.50 Zadnja beseda!, 0.45 Videotrak, 1.15 Zabavni kanal

SOBOTA, 20.04.2019, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program: Op! 10.25 Osvežilna fronta: Stres, oddaja za mladostnike, 10.55 Ugriznimo znanost: Po sledih kraških voda, oddaja o znanosti, 11.20 TV-izložba, 11.40 Tednik, 12.40 NaGlas! 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 13.50 TV-izložba, 14.05 Zadnja beseda! - izbor, 15.05 Človeški laboratorij: Sodelovanje, britanska dokumentarna serija, 16.00 Ekipa Bled, slovenska nadaljevanka, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja TV Maribor, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Duhovni utrip, 17.35 Slovenski magazin, 18.00 Ozare, 18.10 Ambienti, 18.40 Reaktivčki: Gejzir Strokkur, Islandija, risanka, 19.00 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 21.20 Kaj dogaja? Z Jonasom, 21.55 Tujca, britanska nadaljevanka, 22.40 Poročila, Šport, Vreme, 23.15 Čudežu naproti, ameriški film, 1.10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.35 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 2.30 Info kanal

SOBOTA, 20.04.2019, II. spored TVS

6.30 Videotrak, 7.00 Najboljše jutro, 9.30 Slastna kuhinja: Musaka, 9.45 Na lepše, 10.45 Franc Temlin: Mali katekizem velikega človeka, dokumentarni film, 11.25 Škofjeloški pasijon, adaptacija predstave, 12.10 Nekoč je bila dežela pridnih, dokumentarni film, 13.30 Zakleta bajta, družinska komedija, 15.35 Avtomobilnost, 16.05 Pot na SP v nogometu (Ž), magazinska oddaja, 16.45 Rokomet - liga NLB: Riko Ribnica : Gorenje Velenje, 4. kolo končnice, 18.45 Kdo si pa ti?, dokumentarna serija o mladostnikih, 19.10 Infodrom, tednik za otroke in mlade, 19.30 Videotrak, 20.05 Divji vrtovi, irski film, 21.50 Zvezdana, 22.35 D. Močnik, Pasijon po Janezu (Pevski solisti, zbor, Simfonični orkester RTVS in Mirosław Jacek Blaszczyk), 23.55 Videotrak, 0.35 Rokomet - liga NLB: Riko Ribnica : Gorenje Velenje, 4. kolo končnice, 2.10 Zabavni kanal HD

NEDELJA, 21.04.2019, I. spored TVS

7.00 Živ žav, otroški program, 9.05 Govoreči Tom in prijatelji: Navijačica Angelca, risanka, 9.15 Španski učitelj: Dan prijaznih besed, nizozemska otroška nanizanka, 9.50 Velikonočna maša iz Vatikana, 12.00 Urbi et orbi, 12.30 Obzorja duha, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 14.50 Butalci, izvirni televizijski muzikal, 15.25 TV-izložba, 15.40 Cirkus, ameriški film, 17.00 Poročila ob petih,

Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.40 Zmajci zmaj: Preizkus, risanka, 19.00 Dnevnik, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Ekipa Bled, slovenska nadaljevanka, 20.30 Intervju, 21.20 Šport - nogomet, 21.30 Poročila, Šport, Vreme, 21.55 Idealisti: Ob 60-letnici dramske tvornosti na Televiziji Slovenija, dokumentarni film, 22.50 Solisti, Komorni zbor in Simfonični RTV Slovenija in Uroš Lajovic, 23.45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.10 Dnevnik, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.05 Info kanal

NEDELJA, 21.04.2019, II. spored TVS

6.30 Videotrak, 7.00 Duhovni utrip, 7.20 Glasbena matineja, 9.00 Ljudje in zemlja, 9.50 Med valovi, 10.20 Slastna kuhinja: Solata iz tunine, 10.35 Joker, kviz, 12.30 Glasbeni svet Andréja Rieuja (II.): Zaplešimo, glasbeno-dokumentarna serija, 13.55 Svetovni popotnik: Havaji, 15.20 Čarokuhinja pri atu: Ciper, 15.35 Ambienti, 16.15 Simfonija globine, dokumentarni film, 17.20 Odhajam na pot, nemški film, 19.00 Megabiti energije: Ti si moj sonček, dokumentarna oddaja, 19.10 Videotrak, 19.50 Žrebanje Lota, 20.05 Po poteh sužnjev: Od 1789 do 1888: Nove meje suženjstva, francoska dokumentarna serija, 21.00 Žrebanje Super Lota, 21.10 100 let slovenskega poklicnega baleta: Večna baletna domačija I, Pia in Pino Mlakar, 22.10 Vikend paket, 23.35 Zvezdana, 0.20 Kaj dogaja? Z Jonasom, 0.55 Videotrak, 1.25 Zabavni kanal, 5.25 Videotrak

PONEDELJEK, 22.04.2019, I. spored TVS

6.10 Utrip, Zrcalo tedna, 6.40 TV-izložba, 7.00 Spevoples Zeleni Jurij, muzikal po ljudskih motivih, 8.35 Otroški program: Op! 10.10 Francišek - brat vsem, dokumentarni film, 11.15 TV-izložba, 11.30 Vem!, kviz, 12.00 Obzorja duha: Pozdrav Živiljenju, 12.30 Zlata dekleta, ameriška humoristična nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 Sveto in svet, 14.15 TV-izložba, 14.30 S-prehodi, 15.00 Dober dan, Koroška, 15.30 TV-izložba, 16.00 Otroški program: Op! 16.20 Osvežilna fronta, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Zadnja beseda! 18.05 Bacek Jon: Kolcanje, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Dnevnikov izbor, Šport, Vreme, 20.05 Zadnji dnevi v puščavi, ameriški film, 21.50 Po sledih Kristusovih relikvij, francoska dokumentarna oddaja, 22.45 Poročila, Šport, Vreme, 23.15 Glasbeni večer, 0.40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.05 Dnevnik, 1.35 Dnevnikov izbor, Šport, Vreme, 2.00 Info kanal

PONEDELJEK, 22.04.2019, II. spored TVS

6.00 Info kanal, 10.25 Otroški program: Op! 11.05 Slastna kuhinja: Solata iz tunine, 11.20 Na lepše, 12.15 Ko črte govorijo, dokumentarni film, 13.40 Prifarski muzikanti: Poklon Sloveniji, 15.30 Ljudje in zemlja, 16.25 Dosje: Cena plastike, 17.30 Viniška republika, dokumentarni film, 18.00 Kjer bom doma (V.): Žarek upanja, avstralska nadaljevanka, 18.55 Otroški program: Op! 19.25 Videotrak, 20.00 Svetovni popotnik: Pas rje, 1. del: Ameriški velikani, 20.55 Umetnost Francije: Tekla bo kri, britanska dokumentarna serija, 21.55 Črne duše, italijansko francoski film, 23.45 Kam, kratki igrani film AGRFT, 0.10 Videotrak, 0.45 Zabavni kanal, 5.25 Videotrak

TOREK, 23.04.2019, I. spored TVS

6.25 Dnevnikov izbor, 6.40 TV-izložba, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.00 TV-izložba, 11.15 Vem!, kviz, 11.50 Butalci, izvirni televizijski muzikal, 12.30 Zlata dekleta, ameriška humoristična nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Skodelica kave, dokumentarni film, 14.25 TV-izložba, 14.35 Duhovni utrip, 14.50 TV-izložba, 15.20 Kanape - Kanapé, oddaja TV Lendava, 15.50 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.30 Koda, 18.05 Ernest in Celestinca: Zvezda za Celestinco, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Resnica o aferi Harry Quebert, ameriška nadaljevanka, 20.50 Dosje: Televizija 2, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 23.10 Spomini, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.05 Info kanal

TOREK, 23.04.2019, II. spored TVS

6.00 Info kanal, 11.00 Slastna kuhinja, 11.10 Dobro jutro, 14.20 Dober dan, 15.00 Slovenski magazin, 16.00 Avtomobilnost, 16.35 Joker, kviz, 18.00 Kjer bom doma (V.): Kar je še pred nami, avstralska nadaljevanka, 18.55 Kdo si pa ti?, dokumentarna serija o mladostnikih, 19.20 Videotrak, 20.00 Otroci po naročilu, francoska dokumentarna oddaja, 20.55 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek: Vinci Vogue Anžlovar, 21.55 Pogrešani, švedska nadaljevanka, 22.50 NaGlas!, 23.05 Zadnja beseda!, 23.55 Videotrak, 0.30 Zabavni kanal, 5.25 Videotrak

SREDA, 24.04.2019, I. spored TVS

6.00 Kultura, Odmevi, 6.40 TV-izložba, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.00 TV-izložba, 11.15 Vem!, kviz, 11.50 Koda, 12.30 Zlata dekleta, ameriška humoristična nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Intervju: Iztok Mirošič, 14.20 TV-izložba, 14.30 Osmi dan, 15.00 Mostovi - Hidak, oddaja TV Lendava, 15.30 TV-izložba, 16.05 Male sive celice, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Tujerodne vrste v gozdovih, dokumentarna oddaja, 17.55 # Tu EU: Heidi Hautala - Pravična trgovina, 18.00 Trobka in Skok: Trn v peti, risanka, 18.10 Jurij in Pavel: Višina, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.05 Hči, avstralski film, 21.35 50 knjig, ki so nas napisale: Miki Muster: Zvitorepec, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.55 Profil: Urša Menart, 23.40 Tujerodne vrste v gozdovih, dokumentarna oddaja, 0.20 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.45 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.40 Info kanal

SREDA, 24.04.2019, II. spored TVS

6.00 Info kanal, 9.55 Kanape - Kanapé, oddaja TV Lendava, 11.00 Slastna kuhinja, 11.10 Dobro jutro, 14.15 Dober dan, 15.30 Čarokuhinja pri atu: Ciper, 15.50 Ambienti, 16.30 Vikend paket, 17.55 Kjer bom doma, avstralska nadaljevanka, 18.50 Ribič Pepe: Kako je Pepe trmaril, mozaična oddaja za otroke, 19.15 Videotrak, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Koncerti za mlade: Študija intervalov, glasbeno-izobraževalna serija L. Bernsteina, 21.00 Moje mnenje, 21.55 Vojna in mir, britansko-ameriška nadaljevanka, 22.45 Glasbeni svet Andréja Rieuja (II.): Ljubezen v Maastrichtu, glasbeno-dokumentarna serija, 23.40 Vse je enkrat 1.: portret Iva Svetine, dokumentarni film, 0.35 Videotrak, 1.10 Zabavni kanal, 5.25 Videotrak

ČETRTEK, 25.04.2019, I. spored TVS

6.00 Kultura, Odmevi, 6.40 TV-izložba, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Dober dan, 11.00 TV-izložba, 11.15 Vem!, kviz, 11.55 Tujerodne vrste v gozdovih, dokumentarna oddaja, 12.30 Zlata dekleta, ameriška humoristična nanizanka, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Moje mnenje, 14.25 TV-izložba, 14.35 Slovenski utrinki, oddaja madžarske TV, 15.05 Pod drobnogledom - Nagyító alatt, oddaja TV Lendava, 15.35 TV-izložba, 16.05 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Ugriznimo znanost: Kraljica začimb vanilija, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko: Krožno gospodarstvo, 18.05 Balončkovo: Rojstni dan, risanka, 18.10 Mišo in Robi: Zmaj, risanka, 18.15 Vem!, kviz, 19.00 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Pot v holokavst, ameriško-poljska dokumentarna oddaja, 1.15 Ugriznimo znanost: Kraljica začimb vanilija, oddaja o znanosti, 1.40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 2.05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 3.00 Info kanal

ČETRTEK, 25.04.2019, II. spored TVS

6.00 Info kanal, 10.55 Slastna kuhinja: Žlikrofi v sirovi košarici, 11.10 Dobro jutro, 14.10 Dober dan, 14.50 Hoja po vodi, dokumentarni film, 15.45 Od blizu, pogovorna oddaja z Vesno Milek: Vinci Vogue Anžlovar, 16.35 Slovenski pozdrav, narodnozabavna oddaja, 18.00 Kjer bom doma, avstralska nadaljevanka, 18.55 Fircologi, mozaična oddaja za otroke, 19.25 Videotrak, 20.00 Masaji in levi, avstrijska dokumentarna oddaja, 21.00 Avtomobilnost, 21.30 Ambienti, 22.05 Ob 90-letnici Henrika Neubauerja, 23.05 Videotrak, 23.35 Zabavni kanal, 5.25 Videotrak

DRUŽINA MUKIČ ODLIKOVANA

Družina Mukič (Marija Kozar Mukič, Francek Mukič in Dušan Mukič) je 11. aprila na posebni slovesnosti prejela državno odlikovanje R Sloveni-

je Medaljo za zasluge, ki jo je vročil predsednik R Slovenije Borut Pahor. (Več o tem v naši naslednji številki.)

Foto: S. Eöry

Forum

Slovenska zagovornica v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss je 10. aprila na povabilo predsednice Slovenskega društva v Budimpešti Agote Kállay obiskala člane društva in jih seznanila s svojim delom ter razvojnim načrti Slovenskega Porabja. Opozorila jih je na pomembnost registracije pred jesenskimi lokalnimi in manjšinskimi volitvami.

F. Sütő

Volilni občni zbor pri Slovenski zvezi

Slovenska zveza de 19. maja 2019 od 13.30 naprej mejla volilni občni zbor v konferenčni dvorani v Slovenskom domu v Monoštri. Te den se voli predsednik Zveze, 7-člansko predsedstvo in 3-članska nadzorna komisija. Kandidate za te funkcije de vkup brala kandidacijska komisija, depa za njih se leko glasi na samom občnem zbori

tö. Za vse te funkcije se leko glasi-jo samo tisti, steri so člani Zveze kak društva. Člane Zveze, kak do tega mau, gorvzeme predsedstvo na svojom djilejši. Za informacije pokličite 94/380-208 ali pišite na naslednji email naslov:

biserka.bajzek@gmail.com

Gyöngyi Bajzek
sekretarka ZSM

Špilali smo na Gorejnjom Seniki

Na pozvanje Slovenske narodnostne samouprave Gorejnji Senik smo se z velikim veseljem napautili v Kulturni daum 6. apriliša večer. Program so začnili s forumom slovenske zagovornice Erike Köleš Kiss, kak je tau v vsakšom kraji v Porabji, potistim je pa domanja dekličina Vanessa Šulič dve pesmi zašpilala na harmoniki, ka se posebno na veliko mora cenějti.

Gledališka družina Slovenske zveze Nindrik-indrik je potejm nota pokazala svojo najnovějšo igro, stero je napiso Miki Roš z naslovom Šaula za penzioniste. Radüvali smo se, ka smo dobějli priliko, zakoj se trno lepau zahvalimo, posaba predsednici Evi Lazar pa člani samouprave Andraši Sukiči najbole zatok, ka so

med nami trgé igralci na Gorenjom Seniki rojeni, drügi smo taum včili ali žějvali več lejt ali se prejk držine vežemo na tau ves. Leko povejm, ka smo igralci bilěj fejs zadovolni pa radi, ka je nas lüstvo tak lepau sprvajalo, skaus z nami bilau v düši, nas lepau motiviralo, eške mlajši tü. Tau je igralcom najvejši dar od lidaj, zatau je vrejdo delati za slovenski gezik, za svoj narod.

V imeni naše skupine se trno lepau zahvalimo za bogati dar pa pogostitev. Dosta lejpi pa uspešni programov njim želimo, najbole pa, aj majo vsikdar zavolé lidi na svoji programaj. Tau je pa najvejši dar za njějve trüde.

Klara Fodor, vodja skupine
kejp: F. Sütő

80. rojstni den

Pred kratkim je svetila 80. rojstni den Balaštjina Irinka (Puskás Ferencné, Mákos Irén), stera se je narodila v Števanovci, dapa zavolo službe – delala je v židanoj fabriki – se je preselila v Varaš. Na njeni rojstni den so se vsi z njau veselili: pet njeni mlajšov, deset vnukov pa trgé pravnuke. Vnuk Feco se je poskrbo za tau, ka je dobila diplomo z blagoslovom Svetoga očo. Vsi so prosili Božji blagoslov na njeno nadaljno življenje.

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtak
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Jože Hirnök

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF; za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB